

Louis van de bijen (3)

Harry Perton

Op 4 augustus 1779, toen Louis zijn bijen wel naar de heide zal hebben gebracht, zat hij weer in herberg de Bolderij aan de Oosterstraat, getuige een advertentie waarin hij didactisch vooruitliep op het einde van het bijenseizoen:

'CAREL LOUIS maakt bekend aan alle Liefhebbers van de opvoeding der BYEN, om nu te bekoomen, alle voordeel wat men immer van de Byen kan profiteren, als Mee maken, goed Was, goede Honig, om geene Byen dood te maaken, voor dat zy 7 Jaaren wel voor haar Meester gewerkt hebben, en alle ligte Korven door den Winter te brengen. Per Korf 10 Duiten het welk ik gedaan hebbe te Aduart by Hindrik Putter Timmerman aldaar, ook om ze tam te maaken. Men heeft Boeken by myn van 39 Artikels gedrukt, op dat een ieder het wel leezen kan. Zy worden uitgegeeven in de Ooster Straat in de Boldery voor 5 Gulden.'

Bij de produktverwerking en het winterklaar maken van lichte korven, die anders opgedoekt, uitgerookt en uitgemeord werden, bood Louis dus zijn hulp aan, een service waarover die timmerman in Aduard goed te spreken was. Ook blijkt uit deze bekendmaking dat Louis door zijn voorraad bijenboeken heen was, want in plaats van de oude, die 15 hoofdstukken telden, verkocht hij nieuwe, die 39 paragraafjes omvatten. Waarschijnlijk had hij er nieuwe (lees-)ervaringen in verwerkt. Dit was Louis' laatste advertentie in de Groninger Courant. Omstreeks het einde van het bijenseizoen, traditioneel op 10 september, moet hij met de noorderzon verdwenen zijn, want de weduwe Hoitsema, in wier courant hij zoveel adverteerde, zette eind december, toen hij niet terugkwam, zelf een bekendmaking in die krant:

'CHARLES LOUIS word verzogt de boeken by de Wedw. S. Hoitsema gedrukt, binnen 3 Weeken te komen afhaalen, of anders zullen dezelve na dien tyd publyk worden verkocht.'

Met andere woorden: Louis had zijn nieuwe boeken niet betaald en er lag nog een flinke partij bij de courant die ze drukte. Omdat Louis ook op haar herhaalde oproepen niets van zich liet horen, besloot de weduwe Hoitsema eind januari 1779 de voorraad zelf te gaan verkopen:

'By de Wedw. S. HOITSEMA is gedrukt en te bekomen, Boeken, waarin het geheim beschreven word, om den regten voordeel van de BYEN te hebben, bestaande in 39 Artykels, als ook om goede Mee te maken.'

Tot eind augustus 1783 plaatste zij deze advertentie meer dan veertig maal, zij het vaak als 'stopper' of bladvulling. Of ze daarna door de winkeldochters heen was, of deze opruimde is helaas onbekend.

De bijenshowman en -voorlichter Charles Louis bleef verder in nevelen gehuld. Zo is hij in geen enkele Nederlandse wetenschappelijke bibliotheek te vinden als auteur van een bijenboekje. Ook niet onder de meer Engelse naam Charles Lewis. Misschien compileerde hij andermans teksten, maar dan zouden die 15 en 39 artikelen uit de titels toch traceerbaar moeten zijn. Ik hou het er maar op dat zijn werkjes compleet van de aardbodem verdwenen zijn, want ook Nederlandse en Engelse deskundigen op het gebied van bijenhouders-historie die ik raadpleegde, wisten van zijn bestaan niets af.

Bij toeval kwam ik nog wel een bespreking tegen in de 'Boekzael der Geleerde wereld', een domineestijdschrift. Die bespreking verwees met een uitgebreid vertaald citaat naar de 'Dictionaire des Merveilles de la Nature' van de Franse philosophe Sigand de la Fond, een werk dat in 1781 te Parijs verscheen: **'Zekere Engelsman, Wildam, bezat eene zondeling bekwaamheid, om byen, wespen en andere soortgelijke dieren op te kweeken. Den vierden van zomermaand 1774 nam hij, in tegenwoordigheid van veele hooge personadiën, proeven ten aanzien der opvoeding en huishouding van de byen. Hij vertoonde eenen byenkorf waarin zich byen bevonden, die hy binnen twee minuten uit denzelfen lokte en zich op den hoed eens aanschouwers liet zetten. Van daar verzamelde hy ze op zynen blooten arm, alwaar zy eene soort van mof uitmaakten. Hier op lokte hy ze op zyn hoofd en aangezigt, waar zy een masker vormden. Verder moesten zy op zyn bevel, heen en weer marcheeren.'**

Tot zover lijken deze Wildam en Charles Louis bijzonder veel op elkaar, al vertoonde Wildam deze staaltjes nog in juni, terwijl Louis daar eind mei al mee ophield. Ook is er bij Louis geen sprake van een bijenmasker om hoofd en gezicht. Maar misschien overdreef Sigand de la Fond ook wel een beetje over die Wildam